

VANGHEA MIHANJ-STERYU

Vanghea Mihanj-Steryu, poetă și prozatoare, traducătoare, pictoriță, actriță, realizatoare de film, probabil una dintre cele cea mai cunoscute voci ale liricii aromânilor din Macedonia, s-a născut în localitatea Dolean (Dolani-Shtipsko), în 1950, într-o familie de aromâni (tatăl – Dimitar Mihanj, mama Palihria Simanj-Nikolich), „grămușteni”, care se trăgeau dintr-un neam de păstori veniți din Moscopole și Ianina. A studiat în Macedonia și Serbia și, din 1969-1972, a lucrat pentru parlamentul Comunității Shtip-Macedonia, din 1970 locuind în Skopje, lucrând la filarmonica de stat din 1974-1992, iar din 1993 ca artist independent.

Vanghea Mihanj Steryu, caracterizată de Hristu Cîndroveanu drept o scriitoare de un „talent indiscutabil”, vine din spațiul lingvistic al aromânilor – singura „dintre toate populațiunile românești așezate de-a dreapta Dunării... care și-a păstrat pînă azi numele etnic în legătură cu originea lor”¹.

După debutul din 1975, Vanghea Mihanj-Steryu a publicat 32 de cărți de poeme și proză. În cadrul „Salonului internațional de carte românească”, ediția a XVI-a, desfășurat la Iași, 8-10, Cernăuți, 10-11 octombrie 2007, am prezentat, din volumele semnate de Vanghea Mihanj Steryu: *Roman ti Ficiurits* – „*Steali di mîrdzeali*”/ *SbečăË oă Mohèctpè*, proză scurtă pentru copii, *Tser fără steali*, poeme, *Casi firî pîrmatsi*, roman, și antologiile *Mutritlu a poetsilor/ Poets viems* (realizată în colaborare cu Anita Steryu-Dragovich), *Boatsea-a Poetslor/ Ăëacot ha iœetete* și antologia *Ciuciurlu-a Vrearijei*. Este o culegere de creații ale 29 de autori de limbă română din țară, dar și care viețuiesc dincolo de fruntarii (Ion Miloș – Suedia, Goran Trailovich – Pancevo, Serbia, Vasile Barbu – Uzdin, Serbia, Vasile Târîțeanu – Cernăuți), în versiunile aromână și macedoneană semnate de Vanghea Mihanj-Steryu și Anita Steryu-Dragovich. Antologia, deschisă de Lucian Blaga și Mihai Eminescu, reunește poeme semnate de alți 27 de autori contemporani – cel mai bine reprezentat numeric fiind orașul Iași (prin: Cassian Maria Spiridon, Emilian Marcu, Valentin Talpalaru, Cristina Gheorghina Voicu, Gabriela Ciobanu, Marius Chelaru). Ceilalți poeți antologați: Maria Mărginean – Alba Iulia, Mihai Prepețiță – București, Veronica Dumitrescu – Tîrgoviște, Mihail I. Vlad – Tîrgoviște, Maria D’Alba – Alba Iulia, Marta Izsak – Tîrgu Mureș, Victor Mihalachi – Tîrgoviște, Felicia Moșneag – Sălaj, Valentin Tașcu – Cluj-Napoca, Gheorghe Dăncilă – Alba Iulia, Elena Liliana Popescu – București, Dumitru Cerna – Cluj-Napoca, Ianco Vale – Tîrgoviște, Valeria Manta Tăicuțu – Rîmnicu Sărat, Corneliu Radu Păușan – Timișoara, Camelia Morcozan – Cluj-Napoca, Angela Tărtiu – Alba Iulia.

Și în alte antologii realizate de Vanghea Mihanj Steryu sunt traduse creații ale poezilor români. Astfel, în *Mutritlu a poetsilor/ Poets viems*, realizată cu prilejul Festivalului internațional „Constantin Belimace”, 2001, sunt antologați: Marta Izsak și Toma Eanachi, iar în *Boatsea-a Poetslori* – Matilda Caragiu-Mariotseanu, Gheorghe Vrana, Dumitru Piceava, Mihail I. Vlad, Camelia Morcozan, Maria Mărginean, Gabriela Ciobanu, Toma Eanachi. (selecție și prezentare: **Marius Chelaru**)

Închiderea ochilor în fața Marii Porți

(*Anclidearea-a ocljilor nînti a Mariljei Poartă*)

Poate mă va ucide timpul
Însă umbra lui
Îmi va acoperi semnele palmelor
Pentru a-mi ascunde Destinul
Și apropierea de Marea Poartă
Printr-un joc înainte de răsărit,

Va veni curînd Vinătorul cu mantie lungă
Și jocul va începe
Torturîndu-mi scînteia
Și cumînțenia ochiului,
Iar plînsul său va trezi moartea răsăritului.

Va veni curînd și Străjerul
Cu halebarda otrăvită
Și va împrejmuî suferința dorului,
Iar ochii altfel se vor închide
Ascunzînd fața împietrită
Pînă la venirea răsăritului.

Poate mă va ucide timpul
Însă Dumnezeu mă va privi
Și voi găsi cheia cea veche
Ca s-o potriveșc în Marea Poartă,
Eliberînd cuvintele din gura zăvorîtă
Pe caldarîmul minții afurisite.

Of, Dumnezeule!
Chiar dacă mă va ucide timpul,
Lumea întregă e înnebunită de dor. . .

Poarta aducerii aminte

(*Poartă-a amintirilor*)

Cine privește pe ascuns în lumea mea
Prin poarta închisă a curții
Și ca un ecou m-a închis într-un cerc!?

Eu sunt doar o Bătrînică!
Seamăn un pic cu frunza de toamnă.
Nu interesează pi nimeni că am rochie nouă!
Și totuși cineva mă privește pe ascuns?
Eu nu-l pot vedea!

Ochii mi se umplu de-o ceață tristă
Și printre sprîncene tresar aducerile aminte
Și ziua suspînă,
Iar eu ca o Bătrînică răstîgnită,
Obosită și înghesuită în lada de argint,
Eliberez un strop de odihnă.

Acum e voie ca din depărtare
Să mă privească toate aducerile aminte
Prin crăpăturile porții din curtea mea.

Eu voi dispărea cu a mea slavă

Și urme voi lăsa ca după ploaie
Și arborele nopții în singurătate,
Iar voi la ceasul de pe urmă
Închideți Poarta aducerilor aminte.

P o a r t ă

(*Poartă*)

Prin ea au intrat cu vîsc,
Cu candelă și tămîie.
Și au văzut un pictor dormind,
Iar înaintea lui o carte sfîntă
Ce împrăștia har... Pentru cine?

Se întîmpla ceva!
Dumnezeiască împletitură de trupuri vii,
Privind semnele palmelor,
Și în urma lor semne tăcute
Împrăștia har... pentru cine?

Prin poartă țîșnește lumina nouă
Trezind aducerile aminte,
Pictorul visător
E în focul creației
Și va dărui har... pentru cine?

Am întrebat de trei ori: Pentru cine?

Cei ce mă priveau pe ascuns prin Poartă au strigat:
Pentru cenușa noastră.
Pentru Floarea fricii noastre
Și a ochiului ce privește prin crăpături
La Poarta Paradisului.
A trosnit Poarta și s-a închis!

Cei ce intră cu vîsc, candelă și tămîie
Au dispărut în cenușă și ceață.

În fața porții păcatelor

Între zidurile păcatului
Am scris durerea din trecut,
Dar suspinele trezesc datoria nesomnului
Ce apasă pleoapele de piatră.

Ard în singurătatea nopților
Iar sufletul împrumutîndu-mi tăcerea
Merge pe același drum de dorul vieții.
Și scrisul urîțește numele
Înfășurat în batistă albă,
Trecîndu-l între zidurile păcatului.

Cătă nedreptate!
Mi-am luat felinarul
Și-n fața porții pe unde trec sufletele moarte
M-am oprit să fac contract cu tăcerea.

N-am să trec Poarta fără mărturisiri,
Viața am s-o trec cu vînturile
Și n-am să pot sărută Trandafirul meu alb
Cu părul albit,
Pentru a putea curăți sufletul înainte de intrare.

Și dacă voi greși!
Și dacă încă o dată cu pleoapele voi greși
Și va învia iarăși un alt dor,
Mă voi face lespede pentru noile Porți
Ca preoții să-mi cînte nouă psalmi,
Pentru inima ce mi-a fost furată.

Sentimente arse

(*Arsi sentimente*)

Tu nu știi nimic despre anatomia dorului,
Despre „iubirea nesfîrșită”,
Despre lacrima ce curge fin ochi,
Despre nici un fel de cinste:
Și nu știi că a ta și a mea
Umbră de iubire călătorește
Undeva, acolo departe!
Tăcere.
Și cuvintele tac.
Tăcere.
Imaginile se ofilesc.
Într-o privire,
Am văzut lumina roșie a mării,
Cu limbi de foc,
Arzînd sentimente.

Cantata păcatului pentru niște ochi

(*Cantata-a mărtiiței ti niscîntă oclji*)

Cineva din trup îmi cîntă o odă,
Altcineva mi-aruncă flori la picioare,
Cei Trei îmi cîntă cîntece vesele.
Însă neastîmpărul îmi cîntă în fiecare seară serenade.
Plină de mirare mă întrebam:

De ce îmi cer iertare acești oameni?
Ce fel de semne mi-au ascuns sub picioare?
Of, viață, aripă de pasăre, acum sunt

Bătrînică. . .

Eu voiam o singură întîlnire. Cu unul singur.
Cu acel vraci al sufletului.
Acum ce se va alege de serenadele fără vrajă,
Ce va rămîne din aducerile aminte!?

Mă îneacă amarul pentru el, nu pentru odă,
Nu pentru flori, nu pentru poezii,
Nu pentru serenade.

Și odată cu el setea de albastru și de puritate.
Fără încetare inima mă minte despre niște zori.
Eu, Bătrînica cu suflet oboșit,
Trăiesc în singurătate,
Scriind o cantată a păcatului
Pentru niște ochi,
Rătăciți în suspinele ploilor.

Cineva din trup începe o altă odă.
Eu, rămasă în liniștea tăcerii,
Sufăr pentru Cantata necîntată.

1. *Aromânii. Dialectul aromân*. Studiu lingvistic de Th. Capidan, ediția a II-a, Editura Fundației Culturale aromâne „Dimîndarea părintească”, București, 2005, p. 3.